

KONINKLIJKE MILITAIRE SCHOOL

VOORBEREIDING OP HET TOELATINGSEXAMEN
NEDERLANDS EERSTE TAAL

KONINKLIJKE MILITAIRE SCHOOL

WOORD VOORAF

Met deze brochure willen wij u wat meer informatie geven over het toelatingsexamen Nederlands eerste taal, waarop u een tekst moet samenvatten.

Veel kandidaten blijken echter niet in staat een degelijke synthese van een tekst te schrijven. Meestal ligt dat aan een gebrek aan informatie en oefening. Lees daarom aandachtig de tips in de brochure, houd er op het examen rekening mee en ... oefen vooraf.

Het Taalcentrum van de KMS kan u echter niet helpen bij de voorbereiding van het examen. Het heeft dan ook geen zin dat u werken opstuurt of telefoneert voor meer uitleg.

KONINKLIJKE MILITAIRE SCHOOL

ALGEMEEN

Toelatingsexamen over de kennis van de eerste taal

Vereist peil

Het examen is gebaseerd op het programma eerste taal in het ASO.

Organisatie en programma van het examen

Uit verschillende teksten over een algemeen, actueel onderwerp wordt er één tekst getrokken in aanwezigheid van een of meer kandidaten van elk taalstelsel. De onderwerpen zijn voor beide taalstelsels even moeilijk.

De kandidaten vatten de getrokken tekst, die een duizendtal woorden telt, samen in een tweetal bladzijden (ongeveer veertig regels of 350 woorden). Ze mogen de tekst vijftien minuten lezen, zonder aantekeningen te maken. Vervolgens krijgen ze vijf minuten waarbij ze sleutelwoorden mogen noteren terwijl ze nog steeds over de tekst beschikken. Daarna geven ze de tekst af en krijgen ze negentig minuten om er een samenvatting (synthese) van te maken.

Voorwaarden om te slagen

De kandidaten moeten de helft van de punten behalen.

KONINKLIJKE MILITAIRE SCHOOL

WAAROM EEN SYNTHESE?

Het doel van een synthese bestaat er vooral in de lees- en schrijfvaardigheid van de kandidaten te beoordelen. Zij moeten de belangrijkste ideeën uit de oorspronkelijke tekst in de juiste volgorde kunnen weergeven en het essentiële van het bijkomstige kunnen onderscheiden.

De kandidaten krijgen een tekst van een duizendtal woorden over een actueel onderwerp die ze vijftien minuten mogen lezen, zonder aantekeningen te maken. Vervolgens krijgen ze vijf minuten om sleutelwoorden te noteren. Daarna wordt de tekst opgehaald en beschikken ze over negentig minuten om de tekst in 350 woorden samen te vatten.

ENKELE TIPS

1. Als u weinig ervaring heeft met het schrijven van een synthese, kunt u dat het best enkele keren oefenen. Om te beginnen kunt u bijvoorbeeld korte artikelen uit kranten of tijdschriften samenvatten. Daarna kunt u teksten kiezen die gebruikt werden op vorige toelatingsexamens van de KMS. Voorbeelden daarvan vindt u op de website van de KMS: www.rma.ac.be.
2. Als u de tekst leest, heeft het weinig nut om te proberen volledige zinnen te memoriseren. Probeer veeleer de verschillende gedachten te onthouden aan de hand van sleutelwoorden (substantieven, werkwoorden). Die woorden dienen dan als een “kapstok” waar u de rest van de alinea aan ophangt. Ook de titel is belangrijk, omdat hij het thema van de tekst aangeeft.

Let op de opbouw van de tekst en de indeling in alinea's. Een alinea bevat telkens een of meer centrale ideeën. Het thema wordt meestal voorgesteld in de eerste alinea (inleiding) en daarna verder uitgewerkt in de volgende alinea's (midden). De laatste alinea rondt het thema af en bevat een conclusie (slot).

Niet alleen sleutelwoorden zijn van belang, ook zogenaamde verbindingswoorden leveren een schat aan informatie. Sleutelwoorden en verbindingswoorden bieden u inzicht in de opbouw van de tekst en maken het verband tussen zinnen of gedachten duidelijk:

<i>doordat, daardoor, waardoor</i>	=	<i>oorzaak</i>
<i>omdat, immers, want</i>	=	<i>reden</i>
<i>zo, methode, aanpak, werkwijze</i>	=	<i>manier</i>
<i>bijvoorbeeld, zoals,</i>	=	<i>illustratie</i>
<i>kortom, dus, met andere woorden</i>	=	<i>samenvatting</i>
<i>maar, echter, toch</i>	=	<i>tegenstelling</i>
<i>en, ook, daarbij, bovendien</i>	=	<i>toevoeging</i>

...

KONINKLIJKE MILITAIRE SCHOOL

3. Aan de hand van de sleutel- en verbindingswoorden kunt u een plan (schema) maken van de tekst. Dat plan vormt de basis van uw samenvatting.
4. In een synthese neemt u alleen essentiële zaken op en laat u bijkomstigheden weg. Zo horen citaten, anekdotes, voorbeelden of cijfers niet thuis in een samenvatting. Desnoods kunt u er enkele kort vermelden om de hoofdgedachten te ondersteunen, maar u mag uw tekst er zeker niet rond opbouwen.
5. Een synthese is een objectieve, zakelijke weergave van de oorspronkelijke tekst. Voor persoonlijke gedachten of overwegingen is er dus geen plaats. U mag de oorspronkelijke tekst ook niet interpreteren, bijvoorbeeld door de volgorde van de verschillende gedachten te veranderen, en geen informatie weglaten of toevoegen. Iemand die de oorspronkelijke tekst niet kent, moet aan de hand van uw samenvatting perfect weten wat er in die tekst gezegd werd.
6. Vermijd om volledige zinnen en formuleringen uit de tekst letterlijk over te nemen. Die passen namelijk meestal niet in uw samenvatting. Gebruik daarom zoveel mogelijk uw eigen woorden. Alleen de titel moet u zonder meer overnemen.
7. Schrijf geen overbodige inleiding, waarin u in een notendop vertelt waar de tekst over gaat.
8. Zorg ervoor dat uw samenvatting evenwichtig opgebouwd is en dat elk onderdeel voldoende aan bod komt. Sommige kandidaten besteden te veel aandacht aan de inleiding en verzwakken naar het einde toe, waardoor hun samenvatting onvolledig wordt. Zorg ook voor een logische samenhang en structuur, en maak gebruik van verbindingswoorden. Besteed ten slotte ook aandacht aan de bladspiegel en verdeel uw tekst in alinea's.
9. Een samenvatting is een zakelijke tekst, die een zakelijke taal en stijl vereist. Kort en bondig, correct en duidelijk formuleren in vlot en modern Nederlands is dus de boodschap. Uitweidingen, spreektaal en dialect horen dus niet thuis in een synthese, evenmin als houterige of archaïsche formuleringen. Verwijs ook niet expliciet naar de auteur of de tekst. Formuleringen als "De auteur beweert dat..." of "In de tekst staat dat..." moet u dus absoluut vermijden.
Natuurlijk moet u letten op grammatica en spelling. Fouten werken dikwijls erg storend en wie te veel fouten maakt, slaagt niet, ook al is de inhoud van zijn samenvatting meer dan behoorlijk.
10. Besteed de nodige aandacht aan zorg. Een slordig werk in een moeilijk leesbaar handschrift, vol doorhalingen en sporen van correctievloeistof geeft niet alleen een slechte eerste indruk; u verliest er ook punten mee. Daarom is het van groot belang eerst een klad te maken.
11. Hou de klok in de gaten en verdeel uw tijd. Hou nog een tiental minuten over om uw tekst grondig na te lezen.

KONINKLIJKE MILITAIRE SCHOOL

VOORBEELD VAN EEN SYNTHESE

Loopt het Nederlands gevaar?

Hoewel de twintigste eeuw lang niet mals was, staan ons ook in de eenentwintigste eeuw wellicht allerlei rampen te wachten. Daarbij denken we in de eerste plaats aan het milieu en aan het uitsterven van talloze soorten planten en dieren. Strikt genomen hoeft dat niet meteen een ramp te zijn - het ontstaan en afsterven van soorten is een continu proces - maar het overheersende gevoel is toch dat de vermindering van de diversiteit aan planten- en diersoorten een verlies is voor de mensheid. Een dergelijke "milieuramp" dreigt ook op het gebied van de cultuur. Momenteel worden er op aarde ongeveer zesduizend talen gesproken. Een aanzienlijk aantal daarvan wordt echter in zijn voortbestaan bedreigd. In Amerika en Australië zijn de talen van de autochtone bevolking grotendeels al uitgestorven. In Afrika worden de inheemse talen bedreigd door het Arabisch en door de talen van de voormalige koloniale overheersers, Frans, Engels en Portugees. Bovendien werken in alle delen van de wereld de schaalvergroting, de verbetering van de communicatiemiddelen en de toegenomen mobiliteit het verdwijnen van minderheidstalen in de hand. De antwoorden op de vragen hoeveel talen over honderd jaar verdwenen zullen zijn en welke zullen overleven, lopen sterk uit elkaar.

Doemdenkers voorspellen zelfs dat ook voor het Nederlands het einde der tijden nabij is. Zij refereren daarbij onder andere aan de alom geprezen auteur Harry Mulisch. Toen deze de Prijs der Nederlandse Letteren in ontvangst mocht nemen, zei hij in zijn dankwoord dat het Nederlands over pakweg vijfenzeventig jaar de tweede taal van de Nederlanders en de Vlamingen geworden zal zijn, zoals het Fries dat nu voor de Friezen is. Misschien wilde Mulisch met zijn ongenueanceerde uitspraak alleen maar choqueren, want iemand als hij zou toch beter moeten weten. Uit vergelijkend onderzoek van een groot aantal talen blijkt namelijk dat bedreigde talen telkens een aantal karakteristiekeken vertonen. Zo worden ze door kinderen niet meer als moedertaal geleerd en moeten ze concurreren met een dominante andere taal, die vooral voor de jeugd een aantrekkelijk alternatief vormt. Daarnaast hebben ze nergens de status van officiële taal en tellen ze minder dan honderdduizend sprekers. Geen enkel van deze kenmerken geldt voor het Nederlands. Die taal wordt nog steeds als moedertaal doorgegeven, wordt dagelijks door twintig miljoen mensen gebruikt en is officiële taal in twee landen. In het Nederlands verschijnen literaire en wetenschappelijke werken, kranten en tijdschriften. Nederlands is de taal van ons onderwijs, onze media en onze overheid.

Toch valt niet te ontkennen dat het Nederlands wel degelijk onder druk staat. Door de toenemende europeanisering gaan er steeds meer stemmen op om de eigen moedertaal op te geven en met z'n allen op Engels over te schakelen. Deze ogenschijnlijk redelijke oproep van een aantal idealistische en pragmatische *euromanen* kan in de Europese Unie op heel wat steun rekenen, maar grote naties als Frankrijk of Duitsland zullen zich nooit neerleggen bij de hegemonie van het Engels. Terecht overigens, want wie zijn moedertaal opgeeft, verliest meteen ook een deel van zijn rechten. Wie in een andere taal geregeerd wordt, is daar steevast het slachtoffer van, omdat hij ontegensprekelijk aan inspraak en weerbaarheid inboet. Als de Nederlandstaligen in het Europa van de toekomst volwaardige burgers willen blijven, zullen ze moeten opkomen voor de vrijwaring van de positie van het Nederlands in alle Europese instanties. Als het Nederlands een toekomst wil hebben, moet de taal haar plaats behouden in de internationale gemeenschap. Hier is dan ook een belangrijke taak weggelegd voor de taalgebruikers. Uiteindelijk bepalen zij de toekomst van het Nederlands. Alleen als de

KONINKLIJKE MILITAIRE SCHOOL

gewone taalgebruiker ongemeen veel belang blijkt te hechten aan het behoud van zijn taal, zal het Nederlands zich in Europa weten te handhaven.

Bezorgde “liefhebbers van de Nederlandse taal” zien dan weer een bedreiging in vreemde invloeden. Onlangs stelden ze zelfs een “Woordenlijst onnodig Engels” op om de toenemende verengelsing van het Nederlands tegen te gaan en welig tierende Engelse onkruidwoorden te wieden. Het moest maar eens uit zijn met de *airbag*, *print out*, *voice mail* en *website*. Leve de *botsballon*, *uitdraai*, *praatpost* en *webstek*. Met hun actie wilden ze het Nederlands zuiveren van vreemde verbasteringen. Dat klinkt misschien wel mooi, maar is lang niet zo eenvoudig. Zo komt een taal die leeft nu eenmaal in contact met andere talen en als in die andere talen woorden bestaan voor dingen die de gebruikers van die talen ons bezorgen, nemen we gemakkelijk ook de term over waarmee die dingen aangeduid worden. Zo vonden woorden als *pita*, *pizza* en *nasigoreng* hun weg naar het Nederlandse lexicon, omdat we samen met al dat lekkers ook de naam mee overgenomen hebben. Natuurlijk is het allemaal een kwestie van maat houden. Wie alleen leenwoorden overneemt als ze nuttig en nodig zijn, verrijkt het Nederlands en houdt het “in de vaart der volkeren”. Elke levende taal kan een zeker percentage leenwoorden best verdragen. Bovendien gaan die vreemde elementen zich na verloop van tijd aanpassen. Wie ziet nu nog Latijn in woorden als *muur*, *kelder* of *kasteel*?

Veel bedreigender voor het Nederlands is het nieuwe particularisme dat in Vlaanderen om zich heen grijpt. Voorstanders van een zogenaamde Vlaamse standaardtaal -die overigens niet bestaat- pleiten indirect voor een forse vermindering van het aantal Nederlandstaligen, en precies dat is een factor die bedreigend is voor een taal. Van het “Vlaams” bestaat er geen grammatica, geen woordenboek, geen spelling. In het “Vlaams” verschijnen geen kranten, literaire of wetenschappelijke werken. “Vlaams” is geen werktaal in de Europese Unie en men geraakt het zelfs niet eens over de vraag wat “Vlaams” nu eigenlijk is. Het Nederlands is nu eenmaal de cultuurtaal waar Vlaanderen en Nederland voor gekozen hebben. Dat er daarnaast dialecten en streektalen floreren is een andere zaak. Iedereen heeft het recht thuis of in zijn eigen dorp dialect te keuvelen, maar het is evenzeer duidelijk dat zo’n dialect in bepaalde situaties gewoon niet kan. Niemand denkt er bijvoorbeeld aan in het dialect een toespraak te houden of een brief te schrijven. Het Nederlands is de cultuurtaal waarmee we toegang krijgen tot een ruimere wereld van informatie, wetenschap, literatuur en ontspanning. Het behoud van die taal ligt in handen van de twintig miljoen taalgebruikers en dat is zowel een hoopgevend als een verontrustend gegeven.

KONINKLIJKE MILITAIRE SCHOOL

Voorbeeld van een plan, opgemaakt aan de hand van sleutelwoorden uit de tekst. Met die sleutelwoorden kunt u telkens een zin bouwen die gemakkelijk te onthouden is.

Eerste alinea:

eenentwintigste eeuw - rampen - talen - bedreigd - schaalvergroting - communicatiemiddelen - mobiliteit - verdwijnen - minderheidstalen

Door schaalvergroting, verbeterde communicatie en toegenomen mobiliteit dreigen deze eeuw een aantal (minderheids)talen te verdwijnen.

Tweede alinea:

doemdenkers - Nederlands bedreigd? - karakteristieken - als moedertaal aanleren - officiële taal - meer dan 100.000 sprekers

Het Nederlands beantwoordt niet aan de karakteristieken van bedreigde talen, want het wordt als moedertaal aangeleerd en is de officiële taal van meer dan 100.000 sprekers.

Derde alinea:

druk - europeanisering - Engels - moedertaal opgeven - rechten - internationale gemeenschap

Als we, onder druk van de toenemende europeanisering, het Nederlands vervangen door het Engels, verliezen we onze rechten in de internationale gemeenschap.

Vierde alinea:

bedreiging - verengelsing - contact - maat houden – verrijking

We hoeven niet bang te zijn voor verengelsing van het Nederlands, omdat contacten met andere talen verrijkend zijn, als we tenminste maat houden.

Vijfde alinea:

Vlaamse standaardtaal - geen grammatica, woordenboek, spelling - geen cultuurtaal -

Veel bedreigender voor het Nederlands is de opkomst van een Vlaamse standaardtaal, die geen cultuurtaal is en waarvan geen grammatica, woordenboek of spelling bestaan.

De vijf zinnen kunt u nu verder uitbouwen tot vijf volwaardige alinea's door andere zaken uit de tekst toe te voegen, in uw eigen stijl, met uw eigen woorden. Voor de toelatingswedstrijd moeten de alinea's ongeveer dezelfde lengte hebben: vat bijgevolg elke alinea in evenveel regels samen. Respecteer de opgelegde norm (40 regels, d.w.z. 350 woorden).

KONINKLIJKE MILITAIRE SCHOOL

MEER WETEN ?

Een heleboel nuttige tips i.v.m. schrijfvaardigheid vindt u onder andere in:

Naslagwerken communicatie, taal en stijl

Burger P., Jong de J. (2009). *Handboek stijl. Adviezen voor aantrekkelijk schrijven*. Noordhoff Uitgevers Groningen/Houten.

Permentier L. (2003). *Stijlboek De Standaard*. Roularta Roeselare.

Renkema, J. (2012). *Schrijfwijzer*. Boom Uitgevers Amsterdam

Renkema J., Daamen E. (2005). *Schrijfwijzer compact*. Boom Uitgevers Amsterdam.

Steehouder M., Jansen C., Gulik L. van, Mulder J., Pool E. van der, Zeijl W. (2016). *Leren communiceren*. (3de druk). Noordhoff Uitgevers Groningen/Houten.

Vandekerckhove J., Dussenbroek B., Cruysweegs B., Vanhaelemeersch P. (2012). *Frappant 5/6. Basisboek Nederlands*. Uitgeverij Pelckmans Kalmthout.

Taalwebsites

vandale.nl

Site van de uitgever van de bekendste Nederlandse woordenboeken. Ook taaladvies, - weetjes en antwoorden op allerlei taalvragen.

woordenlijst.org

Het Groene Boekje, de officiële spellinggids van het Nederlands

taalunieversum.org

Portaalsite van de Nederlandse Taalunie.

taaltelefoon.be

Taaladviesdienst van de Vlaamse overheid met heel wat praktische taaltips.

onzetaal.nl

Site van het Genootschap Onze Taal. Behalve taaladvies over netelige kwesties ook allerlei wetenswaardigheden over het Nederlands.

taal.vrt.be

Taalsite van de VRT met antwoorden op honderden taalvragen.

taaluilen.nl

Taalnieuwjes en een heleboel praktische schrijftips.

Digitale schrijfhulp

schrijfassistent.standaard.be

Praktische toepassing om teksten te controleren en te verbeteren.

schrijfhulp.taalunie.org

Praktische toepassing om teksten te controleren en te verbeteren.

KONINKLIJKE MILITAIRE SCHOOL

TAAL EN STIJL

In uw samenvatting moet u niet alleen aandacht besteden aan de inhoud, maar ook aan de vorm. Natuurlijk werken spel- en taalfouten erg storend, maar taal en stijl houden veel meer in dan “zonder fouten schrijven”. Aangezien een synthese een zakelijke tekst is, moet die ook in een zakelijke taal en stijl geschreven zijn, d.w.z. niet te “populair”, maar ook niet te stijf.

ENKELE TIPS

Spelling

- werkwoorduitgangen
- meervouden
- het gebruik van leestekens, hoofdletters, deeltkens enz...;
- toen - als; moest - mocht; diegene(n) die; omdat - opdat; enz...;
- spelfouten tegen veel gebruikte woorden: b.v. interessant, intellectueel, achttien, fysiek, onmiddellijk, gezamenlijk, financieel, fameuze, Zuid-Amerikaans, aanvankelijk, personage, consequent, geïsoleerd, enz... .

Woordkeuze en formulering

- Formuleer uw ideeën duidelijk
- Formuleer kort en bondig, vermijd woordomhaal

De omstandigheid dat het aantal gedetineerden de laatste decennia in stijgende lijn gaat, heeft de overheid en meer bepaald Justitie ertoe gebracht om na te denken over de invoering van alternatieve straffen.

→ Aangezien het aantal gedetineerden de laatste decennia toegenomen is, moet Justitie nadenken over alternatieve straffen.

Om te besluiten kunnen we stellen dat heel wat landen nog niet beseffen dat de milieuproblemen alleen door verregaande samenwerking opgelost kunnen worden.

→ Heel wat landen beseffen ten slotte nog niet dat de milieuproblemen alleen door verregaande samenwerking opgelost kunnen worden.

- Gebruik geen woorden of uitdrukkingen uit de spreektaal

*een dikke nek hebben
z'n frank is eindelijk gevallen*

- Vermijd archaïsche, stijve woorden en formuleringen

*thans, heden ten dage → nu, tegenwoordig
doch → maar
jegens → ten opzichte van
voordelen welke → voordelen die*

KONINKLIJKE MILITAIRE SCHOOL

- Beperk het aantal vreemde woorden

*de necessiteit → de noodzaak
de destructie → de vernietiging*

- Pas op voor verkeerd woordgebruik

*in grote getallen → in groten getale
de staatskast → de staatskas
omdat ≠ opdat
doch ≠ toch*

- Vermijd storende en verkeerde beeldspraak

*In de Derde Wereld zijn nog bergen te verzetten.
De materialist hangt met zijn hart aan het gouden kalf.*

Stijl

- Schrijf geen banaliteiten

De ene mens verdient minder dan de andere: dat is te wijten aan het inkomen.

- Vermijd clichématige formuleringen

*we lezen het elke dag in de krant, zien het op tv
zijn steentje bijdragen
een onderwerp waarover nog veel inkt zal vloeien*

- Kies voor werkwoorden i.p.v. substantieven

*agressief gedrag vertonen → zich agressief gedragen
de wil hebben om → willen*

- Vermijd herhalingen en zorg voor woordvariatie

- Maak geen overbodig gebruik van passieve constructies

*De technische moeilijkheden die daarbij ondervonden worden door het personeel,
mogen niet onderschat worden.
→ De technische moeilijkheden die het personeel daarbij ondervindt, mogen niet
onderschat worden.*

- Vermijd stereotiepe zinsbouw

*De kleinhandelaar is nog altijd onmisbaar. Hij vormt de schakel tussen producent en
consument. Hij komt gemakkelijk in contact met de individuele koper. Een geroutineerd
winkelier beschikt over een grote dosis psychologisch doorzicht. Hij kent zijn klanten
door en door.
→ Als schakel tussen producent en consument is de kleinhandelaar nog altijd
onmisbaar. Aangezien hij gemakkelijk in contact komt met de individuele koper, moet
hij over een grote dosis psychologisch doorzicht beschikken.*

KONINKLIJKE MILITAIRE SCHOOL

- Maak gebruik van verbindingswoorden

<i>bovendien, daarnaast, verder, ook, ten slotte</i>	<i>(opsomming)</i>
<i>maar, echter, daarentegen, nochtans, toch, terwijl</i>	<i>(tegenstelling)</i>
<i>dus, zodat, bijgevolg, dan ook</i>	<i>(gevolg)</i>
<i>omdat, aangezien, daarom, namelijk, immers</i>	<i>(reden)</i>
<i>doordat, daardoor</i>	<i>(oorzaak)</i>
<i>als, wanneer</i>	<i>(voorwaarde)</i>
<i>hoewel, ook al, al</i>	<i>(toegeving)</i>
<i>bijvoorbeeld, zo</i>	<i>(voorbeeld)</i>

Grammatica

- Schrijf correcte zinnen
- Vermijd verwisselingen van persoon
- Vermijd verwisseling van tijd
- Let op voor discongruentie

Milieu, leeftijd en culturele achtergrond ~~heeft~~ hebben een invloed.

- Zorg voor duidelijke verwijzingen